

9. Каленюк О. З історії формування і розвитку української правничої термінології в Галичині наприкінці XIX – на початку XX ст. / О. Каленюк. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://iful.at.ua/Konferencija/i_Kalenjuk_O_M_stattja

Гдакович М.С. Освещение проблем юридической терминологии на страницах журнала «Журнал юридическая» (1889–1912).

Проанализирована культурно-просветительская деятельность украинских юристов в Галичине на материалах публикаций издания «Часопись правнича» (1889–1912), служившего трибуной для выражения национальных интересов украинцев.

Ключевые слова: украинские юристы, профессиональные юридические журналы, юридическая терминология, украинский язык, правовая культура.

Hdakovych M.S. Legal terminology coverage in the journal «Legal periodical» (1889–1912).

The article deals with the cultural and educational activities of Ukrainian lawyers in Galicia on the base of the «Legal periodical» publications (1889–1912), has been a platform for the expression of Ukrainian national interests since.

Key words: Ukrainian lawyers, Legal professional journals, legal terminology, Ukrainian, legal culture.

Стаття надійшла 22 січня 2013 р.

УДК 378.1:3:340.12

В.С. Кахнич

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАВОВОЇ ОСВІТИ ТА НАУКИ У ЛЬВІВСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Розкриваються методологічні засади дослідження правової освіти та науки у Львівському університеті. Проаналізовано праці деяких науковців для кращого розуміння напрямів дослідження, а також зроблено узагальнення їхніх досліджень. Зокрема простежується розвиток юридичного факультету університету, який завжди впливав на організацію наукових досліджень, сприяв підготовці фахівців належного рівня, забезпечував їм умови для наукової творчості.

Ключові слова: Львівський університет, юридичний факультет, правова освіта та наука, дослідники, дослідження.

Постановка проблеми. Істотні зміни методології української історико-правової науки у Львівському університеті не тільки збагачують її, а й зумовлюють потребу виділення та обґрунтування конкретної методології дослідження окремих історико-правових явищ. Аналіз методологічного знання, який провела спільнота фахових істориків права, підсумувала професор Н. Крестовська, констатувавши, з одного боку, розширення тематики історико-правових досліджень, а з іншого – відсутність методологічних відповідей на новий виклик, спрямований історико-правовій науці.

Стан дослідження. Серед важливих тем історико-правової науки Н. Крестовська виділяє історію юридичної науки та освіти, стверджуючи, що «сучасний етап розвитку історико-правової науки на пострадянському просторі відмічений різноманітністю тематики: так, поряд з уже традиційними дослідженнями державно-правових явищ (галузі та інститути права, державність, окремі державні інституції та елементи державного механізму), в їхньому історичному розвитку все впевненіше розгортаються історико-правові студії правової культури, правосвідомості, міждержавних відносин, юридичної науки та освіти, гендерних проблем тощо» [1, с. 50]. Про розвиток історії юридичної науки та освіти як окремого напрямку української історико-правової науки свідчать кількість та якість зростання відповідних наукових досліджень [2]. Загалом така тенденція характерна для історико-правової науки більшості європейських держав, сусідів України зокрема [3; 4; 5].

Метою статті є дослідження розвитку юридичного факультету Львівського університету та його вплив на організацію наукових досліджень.

Виклад основних положень. У наукових працях з історії юридичної науки та освіти простежується вплив «історичної школи» філософів і наукознавців, котра зробила істотний внесок у теоретичну дискусію щодо науковості історії, її пізнавальних можливостей і обмежень. Як зазначає історик, професор Львівського національного університету імені Івана Франка Леонід Зашкільняк, «здобутки наук і наукознавства змусили й істориків (хоча й з великим опором), насамперед на Заході, замислитися над процесом пізнання і формування наукових знань в цілому й історичних зокрема. Зокрема у 60–70-ті рр. ХХ ст. у США виступила «історична школа» філософії і наукознавців (Т. Кун, С. Тулмін, П. Фейєрабенд, І. Лакатос та ін.), які довели змінний (історичний) характер будь-яких наукових знань, котрі не стільки

відбивають реальну дійсність, скільки дозволяють задовільно (на даному етапі) пояснювати явища зовнішнього світу з допомогою ідеальних мовних конструктів, розроблених людьми» [6, с. 27].

Представники «історичної школи» фактично сформуливали історичний підхід до науки, складовими якого є:

- розуміння історії науки як взаємодії внутрішніх та зовнішніх історичних чинників її розвитку;
- поділ знань на абстрактні й конкретні, на знання у відчуттях й логічному оформленні;
- відзначення ролі «наукового середовища» для формування «живих знань», спілкування учених, у якому наука набуває рис соціального інституту.

Ці положення, конкретизовані й обґрунтовані у працях окремих представників «історичної школи», актуальні й для сучасної історико-правової науки, зокрема досліджень історії юридичної науки та освіти. Наприклад, методологія таких досліджень обов'язково передбачає утвердження внутрішніх та зовнішніх історичних чинників розвитку юридичної науки, про що писав Імре Лакатос: кожна методологія науки визначає специфічне (і чітке) розділення між (первинною) внутрішньою і (вторинною) зовнішньою історіями науки, і, по-друге, як історик науки, так і спеціаліст з філософії науки у своїх висновках повинні максимально використовувати критичну взаємодію внутрішніх і зовнішніх історичних факторів [7, с. 291]. Найзагальнішим для істориків науки стало розуміння її внутрішньої історії як історії, яка передусім концентрує свою увагу на професійній діяльності членів окремого наукового співтовариства. Йдеться про те, яких теорій дотримуються науковці, які дослідження вони здійснюють, як взаємодіє теорія та експеримент у створенні нового знання [8, с. 35–52]. Внутрішня історія неможлива також без посиленої уваги до особи вченого, характеристики особистості якого відіграють істотну роль у виборі теорії, у творчій діяльності, що формує теорію. Така увага нині характерна для багатьох досліджень українських істориків та істориків права. Цікавим прикладом подібних досліджень в українській історичній науці стали праці В. Ващенко, котрий прагне пояснити творчість видатних українських істориків (М. Костомарова, В. Антоновича, М. Грушевського) через мотиви їхніх внутрішніх особистісних переживань [9].

Докладне вивчення біографії та життєвих спонук творчості характерне для дослідження львівської школи істориків права. Методи та прийом біографістики систематично використовують науковці

Т. Андрусак [10], І. Бойко, Б. Тищик [11], А. Коваль [12]. Серед їхніх праць чільне місце посідають праці, присвячені науковцям Львівського університету, зокрема С. Дністрянському. Традиційно надзвичайно уважно до особистості науковця та його життєвого шляху ставляться польські автори, які вивчають історію науки та освіти у Львівському університеті. Прикладом такого дослідження є монографія про Романа Льоншана де Бер'є, опублікована 2011 р. у Любліні [13].

Зовнішня історія розглядає відносини між науковими спільнотами і культурою загалом. Це стосується передусім ролі, яку відіграють у розвитку науки зміни релігійних, політичних, економічних, правових традицій. В українській історико-правовій науці вплив традиції, зокрема правової, на розвиток юридичної науки всебічно висвітлено у працях Л. Луць [14], Ю. Лободи [15], О. Скакун [16], О. Тихомирова [17], Є. Харитонова [18]. Є. Харитонов серед ознак права у його сприйнятті Західною традицією права виокремлює такі:

1. Досить чітке розмежування між правовими інститутами іншого типу – відносна незалежність права.

2. Передача «розпорядження» правовими інструментами людям, котрі становлять особливий прошарок суспільства – правознавцям, – професійний характер права.

3. Наявність фахової юридичної освіти.

4. Наявність юриспруденції, що впливає на правові інститути, аналізує і систематизує право [19, с. 21].

Положення про юридичну науку та освіту як складову розуміння права має істотне методологічне значення для вивчення їхнього взаємовпливу. Відомий дослідник історії права Г. Берман у своїй «Західній традиції права» стверджував, що юристи «схоластичної школи» створили науку, що допомагає перевірити значення правової норми і довести її вагомість шляхом демонстрації її органічної єдності з принципами і поняттями загалом.

Єдність європейської правової традиції, яка ґрунтується на впевненості у безперервності історії права, його здатності зростати від покоління до покоління, зумовила формування наукової традиції юриспруденції. Кожен окремий дослідник чи наукова спільнота має стосунок до цієї традиції, оскільки, щоб у науковому світі відбулась значуща подія, окрім створення теоретичної моделі досліджуваного об'єкта, дослідникові потрібно знайти попередників, однодумців та опонентів, тобто вписатися в контекст наукового життя, долучитися до наукової традиції і заявити про свою позицію.

Тож наукове життя потребує організації, певної «нормативності». З огляду на це, історія науки загалом і юридичної зокрема неможлива без історії наукових спільнот, якими у Європі тривалий час були передусім університети. Як видається, організація науки мала значний вплив на її розвиток. «Такий підхід узгоджується з яскраво сформульованим свого часу Максом Вебером поглядом про закономірність, принаймні в межах «західної» цивілізації, дедалі більшої раціоналізації життя й мислення, а отже, й деміфологізації світогляду, а на інституційному рівні – зростання ролі організації й пов'язаної з нею бюрократизації» [20]. Отже, організаційний розвиток юридичного факультету Львівського університету впливав на організацію наукових досліджень, сприяв підготовці фахівців належного рівня, забезпечував їм умови для наукової творчості. Крім того, саме в організаційних межах юридичного факультету реалізовувався безпосередній зв'язок юридичної науки та освіти.

Підхід до історії науки, вироблений «історичною школою», дозволяє при оцінюванні зовнішніх впливів застосовувати інші підходи, вироблені історико-правовою наукою – цивілізаційний, антропологічний, порівняльно-історичний тощо. Зрештою, саме поширення антропологічного підходу у 70–80-ті роки ХХ ст. спричинило становлення авторитетної школи «інтелектуальної історії» в історичній думці. У полі зору перебувають інтелектуальна та колективна свідомості, які охоплюють дослідження всієї інтелектуальної сфери, або, іншими словами, «вивчення минулих думок» (К. Скіннер). «Такий підхід перетворив її на міждисциплінарну науку, що змушена спиратися на співпрацю з іншими соціально-гуманітарними науками: вона поєднує соціологію знання, історію ідей, історію ментальностей, герменевтику тощо» [21, с. 68]. Представники «інтелектуальної історії» зосереджують увагу не на готовому знанні, а радше на діяльності з його «виробництва», не на доктринах і теоріях, а на вивченні проблем, які стояли перед ученими [21, с. 69].

Ці положення мають методологічне значення для дослідження історії юридичної науки й освіти у Львівському університеті. Зокрема, під час вивчення юридичної науки потрібно застосовувати методи пізнання не тільки історико-правової чи теоретико-правової науки, а й галузевих юридичних наук. Методологічні положення «інтелектуальної історії» вимагають також «вписати» історію юридичної науки в загальний контекст розвитку науки у Львівському університеті чи розвитку правової думки на західноукраїнських землях.

Висновки. Розглядаючи юридичний факультет Львівського університету як організовану наукову спільноту фахівців – правознавців, ми актуалізуємо впливи зовнішніх чинників на розвиток юридичної науки – політичних, економічних, соціальних. Попри постмодерне уявлення про можливості науки абстрагуватись від цих впливів, насамперед ідеологічного, реалії розвитку науки на юридичному факультеті свідчать про протилежне. Наприклад, в австрійські часи Львівського університету політичні та національні конфлікти між українцями і поляками переносились у сферу наукових дискусій чи освітньої практики. Критичне осмислення ролі цих конфліктів у юридичній науці й освіті є обов’язковою складовою історичного підходу до вивчення історії юридичної науки й освіти у Львівському університеті.

-
1. Крестовська Н.М. Герменевтика та семіотика в історико-правових дослідженнях / Н.М. Крестовська // *Поняття, терміни і категорії історико-правової науки*: матер. XXI Міжнар. історико-правової конф. (м. Миколаїв, 23–26 квітн. 2009 р.) / редкол.: І.Б. Усенко (голова), С.Г. Ковальова (відп. секр.), В.Є. Кириченко та ін. – Миколаїв: Вид-во УДУ ім. Петра Могили, 2010 – 356 с.
  2. Бондарук Т.І. Західноруське право: дослідники і дослідження (Київська історико-юридична школа) / Т.І. Бондарук. – К., 2000. – 158 с.
  3. Dębinski A. Prawo w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Historia i współczesność / Antoni Dębinski. – Lublin: Wydawnictwo Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, 1999. – 154 s.
  4. Pytel M. Zasady funkcjonowania wydziałów prawa na uniwersytetach w latach 1918-1939 / Magdalena Pytel // *Przegląd Prawno-Ekonomicznych*. – 2008. – № (3) 2. – S. 19–28.
  5. Zur Bedeutung der juristischen Fakultät und insbesondere Hermann Conrings filr die Universität Helmstedt // *Das Atken der Welfen Die Reformuniversität Helmstedt 1576–1810*. – Wolfenbüttel, 2010. – S. 190–197.
  6. Зашкільняк Л. Методологічні аспекти світового історіографічного процесу і сучасна українська історична наука / Л. Зашкільняк // *Українська історіографія на зламі ХХ–ХХІ ст.: здобутки і проблеми*: кол. монографія / за ред. Леоніда Зашкільняка. – Львів: Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, 2004. – 406 с.
  7. Лакатос І. Методология исследовательских програм: пер. с англ. / И. Лакатос. – М.: АСТ: Ермак, 2003. – 380 с.
  8. Лаврецький Р. Бобжинський (Bobrzyński) Міхал / Р. Лаврецький // *Encyclopedia. Львівський національний університет імені Івана Франка*: в 2 т. Т. 1: А–К / вид. рада: І.О. Вакарчук (голова), М.В. Лозинський (заст. голови), Р.М. Шуст (заст. голови), В.М. Качмар (відп. секретар) та ін. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2011. – С. 217–218.
  9. Ващенко В.В. Лекції з історії української історичної науки другої половини ХІХ – початку ХХ ст. (М.І. Костомаров, В.Б. Антонович, М.С. Гру-

шевський) / В.В. Ващенко; за заг. ред. В.В. Підгаєцького. – Дніпропетровськ, 1998. – 273 с.

10. Андрусяк Т.Г. Володимир Кульчицький як історик української правової думки / Т.Г. Андрусяк // Наукова спадщина професора В. С. Кульчицького (1919–2009) і сучасність: матер. XXIV Міжнар. історико-правової конф. (м. Львів, 28 квітня – 1 травня 2011 р.) / редкол.: А.М. Бойко (голова), І.Б. Усенко (заст. голови), І.Й. Бойко (відп. секр.), Б.Й. Тищик, О.Н. Ярмаш, І.В. Музика, М.М. Бедрій, Є.В. Ромінський. – Львів: Вид. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – 532 с.

11. Тищик Б. Й. Віхи життя і науково-педагогічна діяльність визначного українського історика права В.С. Кульчицького / Б.Й. Тищик, І.Й. Бойко // Наукова спадщина професора В.С. Кульчицького (1919–2009) і сучасність: матер. XXIV Міжнар. історико-правової конф. (м. Львів, 28 квітня – 1 травня 2011 р.) / редкол.: А.М. Бойко (голова), І.Б. Усенко (заст. голови), І.Й. Бойко (відп. секретар), Б.Й. Тищик, О.Н. Ярмаш, І.В. Музика, М.М. Бедрій, Є.В. Ромінський. – Львів: Вид. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – С. 13–20.

12. Коваль А.Ф. Погляди Станіслава Дністрянського на право та державу (загальнотеоретичні аспекти): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» / А.Ф. Коваль. – Львів, 2005. – 20 с.

13. Redzik A. Roman Longchamps de Bérier (1883–1941) / A. Redzik // Kwartalnik Prawa Prywatnego. – 2006. – Z. 1. – S. 5–108.

14. Луць Л.А. Сучасні правові системи світу / Л.А. Луць. – Львів, 2003. – 247 с.

15. Лобода Ю.П. Правова традиція українського народу (феномен та об'єкт загальнотеоретичного дискурсу) / Ю.П. Лобода. – Львів: Світ, 2009. – 280 с.

16. Скакун О.Ф. Ретроспективне тлумачення правової теорії / О.Ф. Скакун // Поняття, терміни і категорії історико-правової науки: матер. XXI Міжнар. історико-правової конф. (м. Миколаїв, 23–26 квітня 2009 р.). – Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. – С. 43–49.

17. Тихомиров О.Д. Юридична компаративістика: філософсько-методологічні засади: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук: спец. 12.00.01 «Філософія права» / О.Д. Тихомиров. – К., 2006 – 35 с.

18. Харитонов Є.О. Історія приватного права Європи: західна традиція / Є.О. Харитонов. – Одеса: АО БАХВА, 2001. – 328 с.

19. Редзік А. Кошембар-Лисковський (Koschembahr-Łyskowski) Ігнацій / А. Редзік // Encyclopaedia. Львівський національний університет імені Івана Франка: в 2 т. Т. 1: А–К / вид. рада: І. О. Вакарчук (голова), М. В. Лозинський (заст. голови), Р. М. Шуст (заст. голови), В. М. Качмар (відп. секретар) та ін. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2011. – С. 663.

20. Ісаєвич Я.Д. Українська історична наука: організаційна структура і міжнародний контекст / Я.Д. Ісаєвич. – Львів: Вид-во Ін-ту українознавства, 2001. – 269 с.

21. Зашкільняк Л. Сучасна світова історіографія: посіб. для студ. істор. спец. ун-тів / Л. Зашкільняк. – Львів: ПАІС, 2007. – 312 с.

Кахнич В.С. Методологические аспекты исследования правового образования и науки во Львовском университете.

Раскрываются методологические основы исследования правового образования и науки во Львовском университете. Проанализированы работы некоторых ученых для понимания направлений исследования, а также сделано обобщение их исследований. В частности прослеживается развитие юридического факультета университета, который всегда влиял на организацию научных исследований, способствовал подготовке специалистов соответствующего уровня и обеспечивал им условия для научного творчества.

Ключевые слова: Львовский университет, юридический факультет, правовое образование и наука, исследователи, исследования.

Kahnynch V.S. Methodological aspects of the legal education research and science in Lviv university.

The article deals with the methodological principles of the legal education research and science in Lviv University. The author analyzed the works of some researchers for better understanding of the trends of the studies, and accomplished the generalization of their researches. The development of the law faculty of Lviv University is examined that influenced on the organization of the scientific research, contributed to the specialists training of the appropriate level, and provided the conditions for their scientific creativity.

Key words: Lviv University, faculty of law, legal education, researchers, research.

Стаття надійшла 18 березня 2013 р.

УДК 007:316.77

С.П. Кость

ПРАВОВИЙ І ЮРИДИЧНИЙ ГАЗЕТНІ ДИСКУРСИ: ПИТАННЯ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ

Висвітлено питання диференціації правового і юридичного газетних дискурсів. Окреслено дефініції понять «правовий газетний дискурс», «юридичний газетний дискурс». Виокремлено основні типи правового і юридичного газетних дискурсів.

Ключові слова: правова комунікація, право, правовий газетний дискурс, юридичний газетний дискурс, засоби масової інформації.